

Л. В. Рябець, А. І. Шушківський

Ксаверівка

КСАВЕРІВКА - село Васильківського району **Київської області**. Ксаверів. сільс. раді підпорядк. с. Ксаверівка Друга. Знаходиться на р. Протока (притока Росі, бас. [Дніпра](#)), за 55 км від Києва, за 21 км від райцентру та за 20 км від залізнич. ст. Устимівка. Пл. 9,93 км². За переписом насел. 2001, у К. проживали 1282, Ксаверівці Другій — 225 осіб; нині — відповідно 1242 і 200; переважно українці. Через К. проходить автострада Київ–Одеса. Село заснував у 1780-х рр. корон. гетьман Ксаверій Браницький і назвав його своїм ім'ям. Після 2-го поділу Польщі 1793 відійшло до Рос. імперії. 1797—1925 — село Київ. губ.; 1797—1919 — Васильків., 1919—23 — Білоцерків. пов. Від 1861 - волос. центр. На поч. 1860-х рр. мешкало 1117 осіб. Наприкінці 19 ст. тут було 404 двори. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. У червні 1920 у К. остаточно встановлено більшовицьку. 1923 у К. проживали 2026 осіб. У тому ж році у складі Білоцерк. округи (існувала до 1930) з Ксаверів., Барахтин. і Мотовилів. (див. Мотовилівка) волостей утвор. Ксаверів. р-н (спочатку функції райцентру виконувало с. [Мар'янівка](#), що нині входить до [Васильків. р-ну](#), 1924—25 — [Борова](#), нині смт Фастів. р-ну). 1925 Ксаверів. сільс. раду зараховано до [Гребінків.](#), 1963 — до Васильків. р-нів. Від 1932 — у складі [Київ. обл.](#) Жит. потерпали від голодомору 1932–33 (кількість встановлених жертв - 212 осіб), зазнали сталін. репресій. У липні 1941 та листопаді–грудні 1943 pobl. села проходила лінія фронту. Нім.-фашист. окупанти вивезли на примус. роботи до Німеччини 167 ксаверівців. На фронтах 2-ї світової війни загинуло 175 односельців. 1959 за проектом арх. [В. Кравченка](#), Е. Грінгофа та інж. М. Кордонського розпочато будівництво експерим.-показ. села. За 2 р. у громад. центрі були споруджені Будинок культури на 500 місць, 2-поверх. будівлі сільс. ради з відділ. зв'язку й ощадбанку, правління колгоспу, готель з їдальнею, універмаг, на окремих ділянках - дит. і мед. заклади, автобусна станція. Житл. забудову 1-ї черги становили 76 будинків мансард. типу на 3–4 кімнати з присадиб. ділянками та 2-поверх. котеджі. Протягом наступ. 2-х р. були зведені ще бл. 100 житл. будинків.

У Ксаверів. сільс. Будинку культури досить часто виступали артисти м. Київ, і лєнінгр. (нині С.-Петербург) театрїв. За сприяння художнїв [В. Касїяна](#), К. Трохи-менка, [М. Дерєгуса](#), Т. Яблонської, [М. Глущенка](#) та ін. при ньому створ. картинну галерею, яка спочатку мала 71 живопис., 62 графіч. і 36 скульптур. творїв. 1944 і 1959 село відвідав 1-й секр. ЦК КПРС і Голова РМ СРСР М. Хрущов, 1966 – перший космонавт [Ю. Гагарїн](#). У різні роки побували також президент Демократ. Респ. В'єтнам Го Ши Мін, президент Індійської Респ. Р. Прасад, делегації низки країн. На поч. 1970-х рр. мешкало 2067 осіб. Нині у К. – заг.-осв. школа, дитсадок; Будинок культури, б-ка; мед. амбулаторія. Дїє релїг. громада УПЦ КП. Встановлено пам'ятники воїнам-визволителям і воїнам-односельцям, які заги-нули під час 2-ї світової війни, пам'ят. знак жертвам голодомору 1932–33. Серед видат. уродженців – генетик, селекціонер П. Ситько, фахівець у галузі екології та безпеки життєдіяльності М. Стеблюк, лікар-дерматовенеролог В. Степаненко; поет, публіцист, правозахисник Ю. Литвин, письменник Р. Чумак (автор поет. тв. «В Ксаверівці весна» та «Ксаверівка», які увійшли до зб. «Краплина чистої любові», К., 1965); співак, засл. арт. України В. Тетеря.

Фотоїлюстрації

Рекомендована література

1. Рубаник В. Молодість Ксаверівки. К., 1961;
2. Балтянский М., Пасишниченко Е. Расцветет ли Ксаверовка снова // Рабочая газ. 2007, 11 дек.

Бібліографічний опис:

Ксаверівка / Л. В. Рябець, А. І. Шушківський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-480>. – Останнє поновлення : 1 січ. 2023.

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України

([докладніше](#)).